

grotesk nok til at få det til at gibbe i publikum.

Ligefrem stimuleret bliver man heller ikke af Eduardo de Gregorios fransk-portugisisk »Les papiers d'Aspern« med Jean Sorel og Bulle Ogier. Efter en novelle af Henry James beretter den om en franskmand, der er en fremtrædende kender af den amerikanske forfatter Jeffrey Aspern, som døde i Lissabon i 1930'erne. Vor helt, skrækkeligt spillet af Sorel, drager til Lissabon og skaffer sig indpas i et mystisk, afsondret hus beboet af Asperns nu aldrende muse og hendes niece. Der er smukke og anelsesfulde billeder fra dette hus, men filmen glider længere og længere ud i det tungt prætentiose, og en god præstation af Bulle Ogier er ikke nok til at gøre den tålelig.

Robert Benayouns »Bonjour, Monsieur Lewis« er en meget underholdende dokumentarfilm om Jerry Lewis, den første af i alt seks produceret for fransk TV og bestående dels af klip af Lewis' optræden på film og TV, dels interviews med folk som Martin Scorsese – der jo bruger Lewis i sin nye film »King of Comedy« – Mel Brooks, Marty Feldman, Peter Bogdanovich og John Landis. Den giver et billede af Jerry Lewis som den maniske komiker, der også off-camera uophørligt må klovne og derfor i det lange løb bliver temmelig anstrengende – et indtryk, som en pressekonference med Lewis i Cannes bekræftede.

Frydefuld

Festivalens mest frydefulde oplevelse kom først på dens allersidste dag i form af Steven Spielbergs »E.T.«, historien om en uheldig *extra-terrestrial*, som af sine planetariske artsfæller efterlades alene på Jorden og her slutter venskab med tre børn, der gemmer og beskytter den sære lille skabning fra de voksnes faretruende fremfærd. Om denne film vil meget blive skrevet og jublet, når den til efteråret kommer til Danmark, så her skal blot noteres, at Spielberg foruden sin velkendte formidable professionalisme i »E.T.« også demonstrerer en varme, følsomhed og humoristisk sans, som overrumpler og henrykker. Og således sluttede dette års mentale marathonløb ved Middelhavet med en meget kærkommen påmindelse om, at film stadig kan være eventyr og munter magi, så man som tilskuer bliver som barn pany. Det var saligt.

Steven Spielberg

Savnet

Niels Jensen anmelder Costa-Gavras' seneste og i Cannes prisbelønnede drama om en fars jagt efter sandheden om sønnens forsvinden

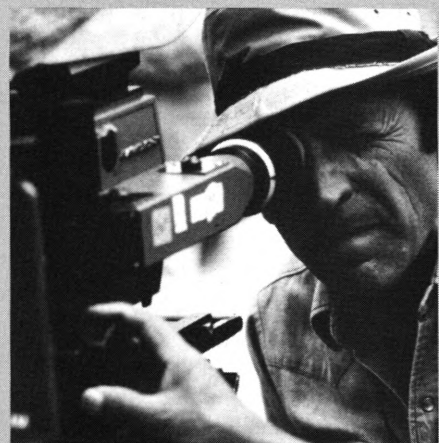
Den 11/9-73 tog en militærjunta støttet af tidligere præsident Eduardo Frei og indflydelsesrige medlemmer af Det kristeligt demokratiske Parti magten fra den legalt valgte socialistiske regering Allende og etablerede et militærdiktatur i Chile. Kuppet lykkedes takket være støtte fra så forskelligt hold som transportarbejderne, der lukkede landets kommunikationssystem ned, og militæret, som i den følgende tid gennemførte et effektivt udgangsforbud mellem kl. 20 og kl. seks. Jan Stage har i bogen »Generalernes Time« givet et signalement af stemningen i Santiago i disse dage:

Kun få minutter over kl. 20.00 kommer den første helikopter ind over bykernen og hakker stilheden i småstykker. Vi sidder i restauranten på bygningens tagetage og kan følge dens cirkler i mørket. Lidt over midnat kører en panserpatrolje forbi neden for mit vindue. Det har den gjort de sidste tre dage. Forbi SAS-kontoret, hen over La Moneda-pladsen og op mod hotel Crillon, hvor de franske journalister sidder og skriver syrlige artikler om generaljuntaen. Jeg har vænnet mig til denne lyd af larvefødder. Det er næsten værst, når køretøjerne standser op, og soldaterne begynder at råbe. Det er stadig ikke nogen god idé at gå hen til vinduet for at se, hvad der sker nede i nattemørket. Snigskyttepsykosen er stadig en faktor alle må regne med. Soldaterne er bange eller overdriver deres angst. Skuddene sidder løst i kammeret.

Sidste uge syntes jeg, bykernen var mere rolig. Kun et enkelt skud hver nat. Men nu efter at de store »allanamientos«, husundersøgelserne, kryber frem gennem Santiago, høres salver fra maskinpistoler hver eneste nat. Militæret går frem blok for blok (...)

Kl. 1.00 begynder jordskælvet. Folk har talt om det de sidste par dage. På nationens festdag... mente de fleste at det ville komme. Men den gang var Allende stadig ved magten. Og borgerskabet håbede på et jordskælv, der som en slags forsynets straf kunne falde over det syndige folkefrontsregime. Men det har trukket ud og først i nat kommer det. Ikke noget kraftigt skælv, der af overtroiske Allendetilhængere kan opfattes som en himlens hævn over juntaen (...)

Hvorvidt militæret alene ved hjælp af transportstregen og den almene økonomiske afmagt i landet kunne have gennemført overgrebet får stå hen, ligesom betydningen af den udenlandske - og det vil ene og alene sige den amerikanske - indblanding ikke direkte lader sig påvise. Men at amerikanerne var involveret fra begyndelsen, og måske også tidligere endnu, er i dag en alment accepteret historisk kendsgerning. Allende styret blev målbevidst modarbejdet økonomisk i de tre år, det stod for styret. Kreditter blev strammet eller standset på alle felter med undtagelse af det militære, og i dagene op mod omvæltningen kaldtes De forenede Staters ambassadør Nathan Davies til konference med Henry Kissinger og en speciel Chile-gruppe inden for Det nationale Sikkerhedsråd i Washington. Den 11. september befandt der sig i Valparaiso et antal amerikanske flådeofficerer, som hævdes (se f.eks. James Petras og Morris Morleys »How Allende Fell«) at have været i direkte kontakt med juntaen. En pensioneret amerikansk

Costa-Gavras

ingeniør, tidligere stationeret i Panamas Kanalzone, bemærkede i kupdagene over for en ung amerikaner Charles E. Horman, der boede i Chile, at han havde været i landet for at hjælpe med til at fixe en sag: »We came down to do a job and it's done«. Charles, som mente at forstå den halvkvædede vise, og som i øvrigt bemærkede at også amerikanske officerer var i byen, blev få dage senere myrdet af juntaen, vel sagtens fordi han vidste for meget.

Kort efter begyndte hans kone og far, der kom rejsende fra USA, en intens eftersøgning af Charles, der endte med, at de fik vished for, at juntaen havde gjort det af med ham. Om drabet så var sket med stiltiende amerikansk accept opklaredes derimod aldrig. Horman rejste tiltale mod Chile-ambassadøren, konsulen og Henry Kissinger, men sagen afvistes og blev lukket ned af sikkerhedsmæssige grunde.

Costa-Gavras film »Savnet« handler om Charles Hormans skæbne og hustruens og faderens forsøg på at få den opklaret. Filmen er - som Gavras' film i øvrigt - konstrueret som en thriller, hvilket er helt konsekvent.

Jack Lemmon og Cissy Spacek i scene fra »Savnet«

Den skildrer jo en virkelighed, der mere end noget andet ligner en sort film, hvor ingen ved sig sikker, hvor angsten lurer bag alle døre og mennesker løber for livet ad de øde gader. »Hvad er det for en verden, vi befinder os i?«, spørger den forfærdede Horman, da eftersøgningen af den forsvundne søn har ført ham og svigerdatteren gennem en serie oplevelser, der bedst kan lignedes ved en nedstigning til dødsriget. Fra de terroriserede pladser og det solbagte stadions fængsels-helvede over luksushotellets jordskælvs-panik til sindssygehospitalets sovesale for endelig at krydse Styx - floden hvor ligene driver - når de Hades selv, råkulden i kælderhvelvingerne, hvor kadaverne stakkes. Det er i alt fald ikke en verden, den pæne amerikanske forretningsmand, med hans tilknytning til Christian Science og uendelige skepsis over for alle alternativer til middelstandens værdinormer, i sin vildeste fantasi har kunnet forestille sig eksisterer.

I begyndelsen afviser han den da også og beder svigerdatteren holde op med sin anti-establishment paranoia. »Hvis Charles i det hele taget havde passet sig selv og havde slået sig ned, hvor han hører hjemme, var dette aldrig sket«. Men nu er det altså sket og ikke til at undfly. Heller ikke for Horman senior. Undersøgelserne bringer ham til birstepunktet af hvad nerverne kan bære, men de holder, og han kommer så at sige ud på den anden side med sine frygtelige erfaringer og en fast beslutning om at tage dem i anvendelse. At han når så vidt skyldes først

og fremmest svigerdatterens støtte. Hun fremstilles som et kærligt menneske med en sjældent grad af civilcourage, og filmen er i høj grad en hyldelse til de værdier hun repræsenterer i retning af åbenhed, varme og livsduelighed. Det er sjældent at se generationernes møde - den snævre traditionelle redelighed hos den ældre over for den uimponerede, frimodige alvor hos den unge - så loyalt fremstillet i forhold til begge parter, og det er dette motiv fuldt så meget som det egentligt politiske, der giver filmen dens kvalitet.

En aften de sidder i en hotellobby og styrker sig over en drink, ber han hende undskylde sit snæversyn og sin evige forvisning om, at aldrig hun, men altid de andre har haft ret. Men hun får ham til at sætte sig ved sin side og løfter glasset: »Skål for livet. Sådan sagde Charles altid«.

Hvem denne Charles egentlig er melder filmen ikke meget om. Han forsvinder jo. Men han forsvinder måske, også fordi han var netop så umiddelbar, optimistisk og renfærdig som hans skål lader ane. Kort sagt: For meget af det gode! Mens juntaens folk skyder i gaderne under vinduet, sidder Charles på sit hotelværelse og fører dagbog. »Charles - do you think it's smart to take all those notes«, spørger en veninde lidt skræmt. Men Charles fortsætter ikke desto mindre i sikker forvisning om at være usår- lig takket være sit amerikanske pas. Som en af kammeraterne siger: »They can't kill us. Our embassy will go bananas!« Og det er lige

netop den fejl de begår, disse unge, mælkesunde, positive og ivrigt engagerede college-studerter. De tror at ingen og intet kan gøre dem noget, og at verden nok er anderledes ved Viña del Mar end ved Cape Cod, men at den ikke er det for dem. Under sit ophold i Chile har Charles syslet med udkast til en tegnefilm. Nu står faderen og ser på skitserne: »Det virker så uskyldigt. Nærmest bevidst naivt«.

Mere gøres der ikke ud af dette og det er en skam. Ved at undlade at forfølge uskyldsmotivet går filmen glip af et centralt og forroligende perspektiv. Som den er, er den en ypperlig fremstilling af nogle politiske begivenheders menneskelige konsekvenser, men den kunne have indfanget endnu et amerikansk karakteristika ud over det provinsielle snæversyn og den kapitalistiske hensynsløshed. Den kunne have fremstillet farerne ved den specielle amerikanske uskyldighed ved at skildre den som en slags idéel begrebsverden uden egentlig, robust kontakt med virkeligheden, således at forstå at den, der er bestemt deraf, nok klart ser, hvad omgivelserne gør sig skyld i, men samtidig mister fornemmelsen af sin egen virkning på andre. Problemet er for Charles helt eksistentielt. Han dør af det. Men det er også i videre forstand - psykologisk og politisk - bestemmende for det unge USA's besværlighed med at komme overens med en meget ældre verden.

SAVNET

Missing USA 1982. **P-selskab:** Universal. **Ex-P:** Peter Guber, Jon Peters. **P:** Edward Lewis, Mildred Lewis. **As-P:** Terry Nelson. **Instr:** Costa-Gavras. **Instr-ass:** Elie Cohn, Anna Roth. **Manus:** Costa-Gavras, Donald Stewart. **Efter:** Bog af Thomas Hauser. **Foto:** Ricardo Aronovich. **Kamera:** Philippe Brun. **Farve:** Technicolor. **Sp-Visuel-E:** Albert Whitlock. **Klip:** Françoise Bonnot. **P-tegn:** Peter Jamison. **Ark:** Agustín Ytuarte, Lucero Isaac. **Dekor:** Linda Spheeris. **Rekvis:** Michael Milgrom, Antonio Mata. **Kost:** Joe I. Tompkins. **Musik:** Vangelis. **Sp-E:** Laurencio Cordero, Jesus Duran. **Tone:** Daniel Brisseau, Jose Garcia, Claude Villand, Jacques Levy. **Lyd-E:** Michele Boehm. **Medv:** Jack Lemmon (Ed Horman), Sissy Spacek (Beth Horman), Melanie Mayron (Terry Simon), John Shea (Charles Horman), Charles Cioffi (Ray Tower), David Clennon (Konsul Phil Putnam), Richard Venture (Den amerikanske Ambassadør), Jerry Hardin (Oberst Sean Patrick), Richard Bradford (Carter Babcock), Joe Regaluto (Frank Terruggi), Keith Szarabajka (David Holloway), John Doolittle (David McGeary), Janice Rule (Kate Newman), Ward Costello (Kongresmand), Handford Rowe (Senator), Tina Romero (Maria), Richard Whiting (Statsmand), Martin Lavalle (Paris), Terry Nelson (Oberst Clay), Robert Mitt (Peter Cherrin), Felix Gonzalez (Rojas), M. E. Rios (Mrs. Duran), Jorge Russek (Espinoza), Edna Nochochea (Pia), Alan Penwrith (Samuel Roth), Alex Camacho (Silvio), M. Avilla Camacho (Læge), Kimberly Farr (Ung kvinde i Ford Foundation), Elizabeth Cross (Ann), Piero Cross (Hoteldirektør), Gary Richardson (Telefonpasser i USA-ambassade), Josefina Echanove (Læge), Robert Johnstret (Bob), Lynda Spheeris (Kvinde i USA-ambassade), Jorge Mancilla (Kaptajn), Gerardo Vigil (Soldat), Mario Valdez (Officer), Jaime Garza (Ung mand), Joe Tompkins (Officer), John Fenton (Carlos), Jacqueline Evans (Kvinde i Ford Foundation), Jorge Santoyo (Ung mand), Juan Vazquez (Lille mand), Antonio Medellin (Rojas assistent), Albert Cates (Søofficer). **Længde:** 122 min. **Udl:** UIP. **Prem:** 28.5.82 - Dagmar + Scala (Aalborg) + Camera (Odense).